

MISJONEN OG KUNSTEN

av

JOHAN B. HYGEN

En misjonær viste engang frem et bilde av en liten hvit gutt gående på en farlig vei med en skytsengel omgitt av lysende glorie ved sin side. En liten hund var også med på bildet. Tilskuerne lurte svært på hva dette kunne bety, men kom til følgende resultat: «Det er en ung herre som blir forfulgt av en ulv og under forsøket på å slippe unna den faller i ilden.»

Det som for hvert barn hjemme hos oss ville være umiddelbart forståelig, var altså helt ubegripelig i et miljø hvor tanke og fantasi beveger seg etter helt andre baner og de kunstneriske uttrykksmidler er forskjellige fra våre.

Saken er at kunsten har sitt språk, den like fullt som alle andre menneskelige livsytringer. Det gjelder også den kristne kunst. I den vestlige kulturverden har det dannet seg en forholdsvis fast tradisjon for billedlig fremstilling av Bibelens begivenheter og troens verden. Men vi må ikke innbille oss at den er den eneste mulige. Det er jo nemlig kunstens alminnelige uttryksformer som her er stillet i forkynnelsestjeneste, og de har andre kilder enn evangeliet, er også forskjellige fra den ene kultur til den annen.

Var en ikke klar over dette før, ville en fort bli det ved å studere et par meget vakre og interessante bøker som er utkommet i det siste.

Den ene er et billedhefte på 79 sider med tusjmalerier i sort-hvitt av en kinesisk kunstner, Shek-Kai-Nung (Johnny Shek), i samarbeid med misjonæren Olaf K. Skinsnes. Titelen er «Sketches of Christ from a Chinese Brush», og bildene som alle er fra den evangeliske historie, ledsages av bibelsk tekst på kinesisk og engelsk. Skinsnes har skrevet en kort innledning på engelsk.

Den andre boken er også for en stor del et billedverk, særdeles vakkert, med hele 175 sider bilder i sort-hvitt og farver og en 50 siders innledning, dertil anmerkninger, register og bibliografi. Forfatteren er Arno Lehmann, tidligere India-misjonær, senere professor i misjonsvitenskap, religionsvitenskap og dravidologi ved Martin-Luther-Universitetet i Halle-Wittenberg. Titelen er «Die Kunst der Jungen Kirchen», og boken er utkommet på Evangelische Verlagsanstalt Berlin i 1955.

Blar man i disse bøkene, er det meget som slår en som fremmedartet. Der finner vi f. eks. en rekke farvereproduksjoner av bilder fra Jesu liv, fremstillet av den indiske kunstner A. D. Thomas. Med sikker strek og i de vakreste farver er Jesus fremstillet som en edel ung indisk vismann og helgen, opphøyd rolig og underlig fjern. Og så plutselig stusser vi overfor en Mariafigur fra New Zealand, så lik et avgudsbilde at uøvd øye ser liten forskjell.

Arno Lehmann vet å fortelle at den katolske kirke har et betydelig forsprang når det gjelder å fremelske stedefen kunst i de unge kirker på misjonsmarken — en del av bildene stammer også fra katolske kunstnere. Men noe skjer også i de protestantiske kirker, og Lehmann ser det som en viktig oppgave å føre saken videre.

Det er nemlig engang så at religionen alltid tar kunsten i sin tjeneste for å utfylle og anskueliggjøre forkynnelsen og uttrykke troens liv. Det gjelder billedkunsten som det gjelder musikk, diktning og arkitektur. Men likesom den muntlige forkynnelse må foregå på et språk som tilhørerne forstår, så gjelder det samme kunstens vitnesbyrd.

Sett at vi valgte ut ett av de mest fremmedartede bildene fra China eller Afrika og ville bruke det til altertavle i en norsk kirke. Noen ville nok kunne forstå dets tause tale og oppbygges ved det, men de fleste ville finne hele foretagendet meningsløst. Men tenk nå om européisk kirkekunst kanskje virker akkurat slik f. eks. på det fjerne Østens mennesker!

Likesom evangeliet selv må tilegnes personlig og bli til levende liv i menneskenes hjerter, slik må også kunstens forkyn-

nelse tale et språk som er mest mulig umiddelbart forståelig og kan slå an de riktige strenger i sinnet.

I vår tid har vi lettere for å innse dette enn tidligere, blant annet på grunn av nyoppdagelsen av fremmede folkeslags kunst i det hele tatt. Vi forstår at fremmede kunstformer i all sin forskjellighet fra våre kan ha en uttrykkskraft og romme en opplevelsesrikdom fullt på høyde med Vestens kunstneriske verden. Og med den sterkt økende nasjonalbevissthet rundt om i verden blir mange folk på en ny måte klar over verdiene i sine kunstneriske tradisjoner. For så vidt skulle veien være åpen for en rik kristen kunstutfoldelse på fremmed kulturmark. At den ennå kan hemmes av kirkenes trange kår, er en sak for seg, men ideelt sett skulle mulighetene være der.

Allikevel er forholdet ikke uten sine problemer. De forskjellige kunstformene og kunstartene har nemlig sin forhistorie i et ikke-kristent kulturmiljø. Og ofte er de fremdeles knyttet så nær sammen med ikke-kristne livsformer og tankevaner at de kan kjennes som en fare og en fristelse til tilbakefall eller religionsblanderier. For kunstens vedkommende gjelder det samme som for forkynnensens, når den søker tilknytning i begreper og forestillinger hos de mennesker evangeliet forkynnes for. Ordenes, skikkenes, tonenes og bildenes førkristne innhold truer hele tiden med å slå igjennom — og ikke bare det mer bevisste innhold, men stemningen, makten over sinnet, hele den ikke-kristne, sjelelige totalitet. Slike betenkeligheter fremkommer ikke sterkest fra misjonærene, men fra de innfødte kristne selv, som stadig må kjempe mot dragningen fra det gamle som de har vendt ryggen.

Også en annen vanskelighet foreligger. Kristendommen bygger på en historisk virkelighet. Fremstiller man da Kristus som inder, kineser eller neger (eller for den saks skyld som en blond nordbo), kan risikoen være der for å gli ut i en historieløs symbolisering, kanskje også i religionsblanding.

Eiendommelig er det i denne forbindelse å legge merke til at Shek-Kai-Nung gjerne fremstiller personene i den evangeliske historie som kinesere — bare ikke Jesus. Andre har derimot tatt

skrittet fullt ut og fremstillet ham med sitt eget folks og sin egen rases kjennetegn, fordi han er kommet til jorden som en frelser for hvert folkeslag på jorden.

Men er nå kunsten i det hele tatt nødvendig? Når saken er så vidt problematisk, var det da ikke i grunnen bedre å bremse på kunstutfoldelsen enn å oppmuntre den? Slike spørsmål er forståelige, men lite praktiske. Om en bygger det enkleste kirkerom, må det jo avgjøres hvordan det skal se ut. Hvilken byggeskikk skal en følge? Hvilket kirkehus svarer best til menighetens praktiske og sjelelige behov? Om kirken ikke på noen måte behøver å være praktfull, så skulle det ikke være noen grunn til å gjøre den stygg. Men hva er stygt og hva er pent? Selv det enkleste kirkebygg reiser i virkeligheten spørsmålet om valg av kunstformer. Og så har vi naturligvis salmen og salmetonen, som neppe noen vil utelukke, men som likevel har sine problemer. For de gamle musikkformene kan være like ladet med religiøs påvirkningskraft som farver og former. Og sett at man unngikk billedkunst i kirken. Allikevel kunne man få bruk for den i undervisningen, som bokillustrasjon og på mange andre måter.

Nei, å ville unngå kunsten lar seg nok ikke gjøre. Den er en funksjon av selve livet. Dens former gjør seg gjeldende helt av seg selv. Spørsmålet blir bare å finne det rette, så kunsten blir en tjener og ikke en villeder, en hjelper og ikke en fare.

Lehmann gjør ettertrykkelig oppmerksom på vanskelighetene, men understreker ikke mindre energisk betydningen av å ta oppgavene opp. De som må finne veien, er de nye kirkers egne kunstnere. Og det må de få aktiv støtte og oppmuntring til.

Hittil står man, sier han, bare ved begynnelsen. Men det billedstoff han og Olaf Skinsnes legger frem, gir ingen grunn til å tvile på de positive muligheter. Meget virker fremmedartet, men våre kunstneriske tradisjoner har intet monopol på kunstnerisk eller kristelig sannhet. Og dersom vi forsøker, vil også vi i mange av disse bildene kunne høre evangeliet, nytt og gripende som på et fremmed og allikevel forståelig språk. Den ene sannhet uttrykkes på nye måter og gir derved en egen fornemmelse

av mangfoldet og rikdommen i denne sannhet. Ikke minst Shek-Kai-Nungs bilder fra den evangeliske historie ånder av en dyp og stillferdig fromhet som taler sitt umiddelbart forståelige språk over landegrenser.

En tanke som også streifer en under studiet av disse bøkene er denne: Når også kunsten i dens mangfoldige ytringsformer kommer inn under misjonskunnskapen, er misjonsvitenskapens forskningsfelt virkelig ganske omfattende.